

Jurryt van de Vooren

Heldenhonger

Huldigingen in de sport van 1890 tot 2018

Als je wint, heb je vrienden – helemaal in de sport. Kampioenschappen worden groots gevierd als de geboorte van de nieuwste aanwas helden. Deze heldenverering is onlosmakelijk verbonden met de sport. Toch wordt hier in 2018 op een andere manier mee omgegaan dan eind negentiende eeuw.

De zomer van 1988 zullen we nooit, nooit vergeten. West-Duitsland organiseerde toen het EK voetbal, waar het Nederlands elftal de titel won na de finale tegen de Sovjet-Unie. Een wedstrijd eerder barstte in ons land al een spontaan volksfeest los na de zege op het gastland – de revanche van de WK-finale van 1974. De huldiging in Amsterdam werd een eerbetoon zonder weerga; aanvoerder Ruud Gullit kreeg zelfs een koninklijke onderscheiding. De voetballers waren helden, ónze helden.

Deze Oranjezomer is inmiddels alweer dertig jaar geleden en leent zich als hoogtepunt in onze sportgeschiedenis uitstekend voor historisch onderzoek naar heldenverering in Nederland. In de sport worden tenslotte dagelijks helden geboren, waarvan we de meeste bij zonsondergang alweer vergeten zijn. De Europese titel van het Nederlands elftal daarentegen verlost ons land in één klap van zowel het trauma van de Tweede Wereldoorlog als van het voetbaltrauma van 1974. Het Oranje van 1988 nam daarmee plaats op de Sport-Olympus van Nederland, waar onze sportgoden wonen. In dit onderzoek vraag ik me af hoe druk het daar inmiddels is. Is er nog genoeg plaats op de Sport-Olympus of is uitbreiding noodzakelijk?

Amsterdam 1892 – Amsterdam 1988

Vroeger waren er natuurlijk ook al sporthelden, maar die zijn we inmiddels vergeten. De oudste melding van een Nederlandse sporter wiens succes werd beschouwd als een zaak van nationaal belang was namelijk in de negentiende eeuw. De Amsterdamse roeier Janus Ooms (1866-1924) won in 1892 in

de skiff de *Diamond Sculls* op de *Henley Royal Regatta*, een wedstrijd die toentertijd werd beschouwd als de jaarlijkse strijd tussen de beste roeiers ter wereld. De Amsterdamse skiffeur was in 1892 dus de beste van de hele wereld, in onze tijd te vergelijken met de winnaar van een olympische titel.

Roeier Gerard Vissering (1865-1937) – in zijn latere leven president van De Nederlandsche Bank – plaatste deze zege meteen in zijn historische context:

De prijs was nog nimmer uit handen van de Engelschen te halen geweest. Tot hunne niet geringe verwondering en teleurstelling moesten zij echter dit jaar ondervinden dat hun beste roeiers door onzen roeier zijn verslagen, en dat Ooms de eerste vreemdeling is, die sedert de oprichting van de Henley in 1844 de Diamond-Sculls uit Engeland medeneemt.

De Britten waren op eigen terrein verslagen door een Nederlandse roeier en dat sloeg in als een bom. ‘Sedert De Ruyter de Theems opzeilde, hebben wij niet een dergelijke nederlaag gehad,’ concludeerde de *Daily Telegraph* somber.¹ In reactie daarop sloegen Nederlandse dagbladen juist weer triomfantelijk de trom. Dagblad *De Tijd* juichte:

Ofschoon het geen zeeslag was waarin de Engelschen door den Dutchman Ooms te Henley werden geslagen, toch was het een waterstrijd, en wat de sportwereld betreft, heeft deze nederlaag in Engeland weinig minder indruk gemaakt als waaronder de Engelschen verkeerden toen de Hollanders nog den bezem in den mast voerden.² Ook *Het Nieuws van den Dag* leefde in een roes: ‘Zooals onze oude zeehelden, die den bezem in den mast voerden, de zeeën schoonveegden, zoo heeft Ooms het nu in de baan te Henley gedaan!’³

De thuiskomst van Ooms in Nederland was volgens de toenmalige pers daarom vergelijkbaar met die van Michiel de Ruyter na een geslaagde oorlogsmis­sie - ‘een ontvangst waarover onze oude zeeheld zich niet zou hebben behoeven te schamen,’ zo vond *De Tijd*. Ooms kwam aan in Rotterdam voor de eerste in een serie huldgingen. In zijn eigen Amsterdam barstte het feest pas echt los:

‘Lang vóór het uur van aankomst van den champion-roeier, te 7 ½ uur, aan het Centraal-Station, was er in de stad eene buitengewone levendigheid op te merken, die grooter werd naar gelang men meer het station naderde, waar het zwart zag van de menschen. Een onafzienbare file van rijtuigen, waaronder eenige met vierspannen, stond voor het station opgesteld.’

Er volgde een glorieuze rondrit door een uitzinnige stad. Toen Ooms zijn

eigen Warmoesstraat passeerde hingen er vlaggen en 'op verscheiden punten werd bengalisch vuur ontstoken, kortom, het is een zegetocht geweest van het begin tot einde.⁴

Tijdens de onuitputtelijke reeks toespraken werd Ooms geprezen 'daar men hierdoor in het buitenland, en met name in Engeland, een anderen dunk van ons kleine land heeft gekregen dan tot nu toe bestond.'⁵ Dankzij een sportman kreeg de nationale trots van Nederland zo een enorme impuls. De sportheld Ooms was een nationale held, althans zo was de stemming in 1892.

Deze huldiging van Ooms was een hele verre voorloper van de rondvaart van het Nederlands elftal dat in 1988 plaats vond. Het is nog steeds de grootste huldiging voor een Nederlands sportteam ooit met één miljoen uitzinnige supporters langs de Amsterdamse grachten – nog los van de bustocht vanuit Eindhoven die meer dan drie uur duurde langs krioelende mensenmassa's op de snelwegen. Dat het toen allemaal goed is afgelopen, was meer geluk dan wijsheid, merkte *De Telegraaf* de volgende dag op: 'Kinderen die met de bussen mee renden, vaders die met kleine kinderen of een videocamera op de arm met de kolonne mee sprintten en mensen die tussen de volgauto's door snel de weg overstaken om maar vooral niets te missen. Volgens de politie mag het een wonder heten dat er zich geen ernstige ongelukken hebben voorgedaan.'⁶

Ook in Amsterdam zelf ging het allemaal maar n et goed met de rondvaart vanaf het Scheepvaartmuseum naar het Rijksmuseum, kriskras over de grachten. Bij aankomst van de spelers op het Museumplein werden de wachtende supporters platgedrukt tegen de hekken bij het podium, precies voor de ogen van Marco van Basten. De eerste mensen werden al in paniek over de hekken getrokken, gewond of zelfs bewusteloos. 'U moet nu iets doen!', riep Van Basten onthutst naar burgemeester Van Thijn, maar dankzij Ruud Gullit werd een ramp voorkomen. 'Dus even niet *aanvalllluhhhh.....*,' schreeuwde hij in de microfoon tegen de oprukkende massa, 'maar naar *achteruuuhhhh!* Want anders gaan we weg!'⁷ De supporters luisterden en trokken zich terug, waarmee de druk op de hekken werd weggenomen. In 2008 erkende Van Thijn dat we het aan Gullit te danken hebben dat de huldiging van 1988 bekend werd als het grootste volksfeest sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Zowel het heldenontvangst van Janus Ooms als van het Nederlands elftal vertelt meer over de tijd waarin het zich afspeelde dan de gebeurtenis zelf. Bij de roeier werd vooral een vergelijking gemaakt met het maritieme verleden van Nederland, met zeehelden als Michiel de Ruyter. De vergelijkingen met

de vier Engelse Zeeoorlogen van de zeventiende en achttiende eeuw werden gretig gemaakt, alsof Ooms in eigen persoon de Vijfde Engels – Nederlandse Zeeoorlog had gewonnen. Ons land verkeerde voor kort in de waan dat de Nederlanders beter waren dan de Engelsen, juist in de tijd dat Groot-Britannië de absolute wereldmacht was, wat voor Nederland toen al enkele eeuwen niet meer gold.

Een kleine honderd jaar later maakte Amsterdam een huldiging mee zoals de stad nog nooit eerder had meegemaakt. Waar voetbal in de tijd van Ooms nog een nieuw verschijnsel was, was het in de decennia erna uitgegroeid tot de belangrijkste sport van ons land. De prestaties van de Nederlandse voetballers dienden inmiddels een groter doel dan alleen het sportieve belang. De vooraanstaande sportjournalist Leo Lauer merkte al in 1929 op: ‘Dengenen, die altoos over geleuterd hebben, dat sport bevorderlijk is voor de wereldvrede, voor den vrede in het algemeen, is al lang de mond gesnoerd. Integendeel, wanneer men de zaak objectief beschouwt, dient men te erkennen, dat juist bij sportwedstrijden, en bij voetbalwedstrijden in het bijzonder, de gemoederen dikwerf fel geladen zijn.’⁸

Wanneer de gemoederen fel geladen zijn, zoals Lauer terecht opmerkte, wordt een sportieve overwinning van een landgenoot als vanzelf een nationale zaak. In 1988 werd dat ook nog eens rechtstreeks gevolgd door de massamedia, die in de tijd van Ooms nog niet bestond. Het zorgde voor een enorme explosie van geestdrift tijdens de huldiging, die bijna leidde tot een ongekende ramp. De autoriteiten kwamen er die dag achter dat het organiseren van een grootste huldiging niet aan het toeval kon worden overgelaten. We leven nu eenmaal in een tijd van *crowdcontrol*, draaiboeken, ordehandhavers, protocollen, deadlines en uitzendschema's met reclameblokken. Janus Ooms kon in 1892 zonder al te veel gedoe door de Amsterdamse binnenstad toeren zonder langdurige overlast te veroorzaken, waar de huldiging van het Nederlands elftal in 1988 bijna eindigde in een ramp. Vanaf 1988 konden er geen huldigingen meer worden georganiseerd zonder dranghekken in driehoekopstellingen en driehoeksoverleggen tussen politie, Openbaar Ministerie en de lokale overheid.

Rotterdam 1924 - Rotterdam 1970

Als het gaat over sportieve huldigingen in Rotterdam denkt men meteen aan Feyenoord en de Coolsingel. We zagen het in mei 2017 nog tijdens de vreugde-explosie na de eerste landstitel voor Feyenoord in achttien jaar.

'Fantastisch,' sprak burgemeester Aboutaleb de ploeg toe, 'en dank je wel voor dat mooie cadeau voor de stad Rotterdam. Bij dezen lever ik het stadhuis aan jullie over.' Coach Giovanni van Bronckhorst kreeg nog diezelfde maand een standbeeld.

Zo vanzelfsprekend is de historische band tussen Feyenoord en de Coolsingel echter niet, want de club was zeker niet de eerste met zo'n erbetoon op die plek, en ook niet de enige. De oudste melding van een sportieve hulding op de Coolsingel is van 1921, toen de Franse bokser Georges Carpentier er massaal werd onthaald door zijn supporters. 'Op den Coolsingel was het een ware zegetocht,' zo schreef dagblad *Voorwaarts* op 10 april 1921. 'Het beklimmen van en hangen aan de in meerrijdende auto's herinnerde aan de wijze waarop de Elzassers de Fransche militaire auto's ontvingen in November 1918. De Fransche sportman heeft hier een intocht genoten, zooals aan weinigen ten deel viel en ten deel zal vallen. Sport geeft blijkbaar een aangename en gemakkelijke beroemdheid.'⁹ Net als bij Janus Ooms in 1892 was er zo opnieuw een directe verwijzing naar oorlog, in dit geval naar de Eerste Wereldoorlog die toen net was beëindigd.

En er zijn veel meer sportfeesten zónder Feyenoord geweest op de Coolsingel. De nationale wielerploeg van 1924 bijvoorbeeld kreeg er een feestelijke ontvangst na het winnen van een gouden medaille op de Olympische Spelen in Parijs. De renners kregen een rondrit door de stad aangeboden, met een juichende massa op de Coolsingel. Een paar maanden later gebeurde dat opnieuw, maar dan met de olympische ruiterploeg die eveneens goud had gewonnen. In 1936 was er weer een spontane hulding op de Coolsingel voor het Nederlands voetbalelftal na een zege op Frankrijk. En zelfs Sparta Rotterdam passeerde het stadhuis na het winnen van de landstitel van 1959.

De eerste keer dat Feyenoord de Coolsingel aanded tijdens een hulding was in 1924, na het winnen van de eerste landstitel in zijn bestaan. In die tijd was het nog gebruikelijk om dat te doen met een rondrit door de stad aan beide kanten van de Maas. Die landstitel werd gewonnen in het Pinksterweekend van 8 en 9 juni, aan het einde van de zogenaamde kampioenscompetitie met de vijf regionale kampioenen van Nederland. Behalve Feyenoord waren dat Stormvogels, N.A.C., Enschede en Be Quick. 'Feijenoord is nog een betrekkelijk jonge vereeniging,'¹⁰ lichte *Het Nieuwsblad van het Noorden* voor de zekerheid toe, waarbij de naam nog ouderwets met een ij met puntjes werd geschreven. De club werd tenslotte op 19 juli 1908 opgericht. Vlak voor zijn zestiende verjaardag speelde het zijn thuiswedstrijden nog aan de

Kromme Zandweg, dertien jaar voordat de Kuip in gebruik werd genomen.

In dit beslissende Pinksterweekend speelde Feyenoord twee wedstrijden: eerst in Enschede en daarna in het eigen stadion. Bijna honderd jaar geleden was een reis van Rotterdam naar Enschede nog veel te ver en daarom hoopten de duizenden Feyenoord-supporters zich op bij de sigarenboeren in de eigen wijk, die telefonisch contact onderhielden met Enschede voor de tussenstand. In 1924 was er tenslotte nog geen voetbal op de radio en zo speelden deze sigarenboeren een centrale rol in de informatievoorziening. Toen duidelijk werd dat Feyenoord in Enschede had gewonnen brak er bijna 200 kilometer verderop een groot feest los.

Het kampioenschap werd definitief behaald na een 3-1 thuiszege op het Groningse Be Quick. 'De vreugde-uitbarsting van het duizendkoppige publiek is koddig om aan te zien,' vond de verslaggever van *Het Nieuwsblad van het Noorden*.¹¹ Beide teams misten tijdens deze allesbeslissende wedstrijd wel hun beste spelers, omdat het Nederlands elftal op hetzelfde moment speelde op de Olympische Spelen in Parijs. Feyenoord miste daardoor zijn aanvaller Kees Pijl, waar Be Quick-sterspeler Evert van Linge niet kon opstellen.

De Rotterdamse feestvreugde overrompelde de plaatselijke autoriteiten, merkte *De Haagsche Courant* op: 'Ter zijde van den stoet, die haar triomfale intocht deed op Rotterdam's boulevard, van de lange reeks auto's met rood-witte vlaggen gesierd en met kransen op de motorkappen, was geen enkele politiemans te ontwaren. Het stond de duizenden enthousiasten vrij op de treeplanken en op de spatborden te klauteren en aan de kappen der auto's te gaan hangen, waardoor het voorttrekken bemoeilijkt werd.'¹² Daar werd lering uit getrokken, want in de evaluatie stond dat er het jaar erop meer agenten beschikbaar zouden zijn. Feyenoord werd in 1925 alleen geen kampioen, waardoor dit probleem zich vanzelf had opgelost.

De huldiging van 1924 was voor Rotterdam meteen het begin van een nieuw tijdperk, want Feyenoord nam toen de fakkel over van Sparta, tot dat moment de beste club van Rotterdam met reeds vijf landstitels. Deze sportieve revolutie trok diepe sporen in de stedelijke samenleving. Sparta – van de noordzijde van de rivier – behoort tot de oudste voetbalclubs uit Nederland, opgericht in de tijd dat deze sport nog een elitaire bezigheid was. Feyenoord – van de andere zijde van de rivier – was vooral een volksclub met leden uit verschillende lagen van de samenleving – van havenarbeiders tot leraren.

Deze nieuwe positie van Feyenoord markeert niet alleen zijn positie als de beste voetbalclub van Rotterdam, maar ook die van de algemene omslag

toentertijd van het Nederlandse voetbal van elitesport naar volkssport - de grootste sociale revolutie die deze sport ooit heeft meegemaakt. Vóór de Eerste Wereldoorlog was voetbal een elitaire bezigheid die vooral in de grote steden in het westen van het land werd beoefend, zo legde ik in 2017 vast in verschillende kaarten in de Bosatlas van het Nederlandse voetbal.¹³ Ná de Eerste Wereldoorlog werd voetbal een volkssport, die doordrong tot in de verste uithoeken van het land, zowel sociaal als geografisch. Het aantal geregistreerde voetballers groeide tot 1914 langzaam, waar die vanaf de Eerste Wereldoorlog een enorme groeispurt meemaakte. De sociale samenstelling van het Nederlands elftal veranderde in diezelfde tijd ook revolutionair: vóór de Eerste Wereldoorlog was ruim tachtig procent van de *internationals* afkomstig uit de maatschappelijke elite, waar spelers uit de middenklasse en arbeidersgezinnen in de jaren twintig de meerderheid vormden. Kort samengevat: Sparta is de club van vóór die revolutie; Feyenoord de club van erna. En zo was er een parallel tussen de doorbraak van Feyenoord als de beste voetbalclub van Rotterdam en de doorbraak van Feyenoord als volksclub.

In de decennia erna werd Feyenoord steeds belangrijker voor Rotterdam, met de Europa Cup 1 van 1970 als onbetwist hoogtepunt. Een jaar eerder was Ajax al de eerste Nederlandse club geweest, die deze finale speelde, maar de Amsterdammers verloren die toen nog van het Italiaanse AC Milan. Feyenoord, zo is verankerd in ons collectieve geheugen, was in 1970 de eerste Nederlandse voetbalclub die de belangrijkste voetbalprijs van de wereld won, na winst op het Schotse Celtic FC. Het daaropvolgende feest op de Coolsingel markeert daarmee het begin van Nederland als toonaangevend voetballand. Meer dan honderdduizend mensen – er wordt zelfs over het dubbele aantal gesproken – juichten de Feyenoorders toe. Het is ook door deze huldiging dat er tot in onze tijd de automatische koppeling wordt gemaakt tussen Feyenoord-feestjes en de Coolsingel: dat de Rotterdamse burgemeester letterlijk het stadhuis overdraagt aan de kampioensploeg. Als Feyenoord wint, trekken de burgerlijke autoriteiten zich vol overtuiging terug voor de voetballende volkshelden.

Dat het feest van 1970 een breekpunt is, kunnen we bijna een halve eeuw later makkelijk herleiden. Een jaar eerder waren de Feyenoord-spelers namelijk ook al op de Coolsingel, maar het verschil met 1970 kon niet groter zijn. De club had de landstitel van 1969 gewonnen en daarom ontving burgemeester Thomassen de spelers op 29 mei in de burgerzaal van het stadhuis. Terwijl de bruiloftsparen ongestoord naar binnen en buiten liepen sprak hij de spelers toe en overhandigde ze een badhanddoek

Van de Vooren

met het clublogo. 'Dat Feyenoord nog maar vele keren in de burgerzaal mag verschijnen,' riep de burgemeester opeens uit, tot grote schrik van de bruidsparen.¹⁴ Daarna duwde de ambtsvader de spelers naar het balkon om zich te laten toejuichen door enkele honderden supporters.

Amsterdam – Rotterdam – Nederland

Wat was er toch gebeurd in die twaalf maanden tussen die twee huldigingen dat het aantal feestvierende supporters was gegroeid van enkele honderden tot minstens honderdduizend? Die razendsnelle ontwikkeling zegt in ieder geval veel over wat er in die korte tijd was veranderd. In 1969 herbevestigde Feyenoord op de Coolsingel zijn status als de beste voetbalclub van Rotterdam, waarvoor enkele honderden mensen de moeite hadden genomen om met een vlaggetje te zwaaien. Precies een jaar later won Feyenoord als eerste Nederlandse club de Europa Cup I, wat uitliep op een nationale gebeurtenis. In 1969 waren de spelers van Feyenoord de helden van Rotterdam; in 1970 waren de spelers van Feyenoord de helden van Nederland.

Iets vergelijkbaars gebeurde in die jaren ook in Amsterdam met Ajax. Aanvankelijk was Ajax één van de vele Amsterdamse voetbalclubs met een sterke wijkgebondenheid in Amsterdam-Oost. Andere belangrijke clubs waren De Volkewijckers uit Noord, Blauw Wit uit de Kinkerbuurt en DWS uit de Spaarndammerbuurt. Het was heel lang helemaal niet vanzelfsprekend om als Amsterdammer ook supporter te zijn van Ajax – integendeel. Na de eerste grote successen in de jaren twintig en dertig werd Ajax steeds meer de toonaangevende club van Amsterdam, waarbij het met elke nieuwe landstitel deze status herbevestigde. In meer dan honderd jaar is het alleen De Volewijckers en DWS gelukt om deze positie te doorbreken met hun landstitels van 1944 en 1964. Zo ook in Rotterdam, waar naast Feyenoord alleen Sparta in bijna honderd jaar nog één keer de landstitel heeft gewonnen, in 1959.

De spelers van Ajax werden daarmee de helden van Amsterdam, zoals de spelers van Feyenoord de helden werden van Rotterdam. Omdat beide clubs in die tijd ook ongekende internationale successen boekten, werden ze daarnaast ook nog eens de helden van Nederland, buiten hun eigen directe omgeving. De sportieve rivaliteit tussen deze twee clubs overstijgt daarmee de onderlinge rivaliteit tussen Amsterdam en Rotterdam. Het is een nationale zaak, in tegenstelling tot streekgebonden twisten als die tussen Vitesse en N.E.C. of tussen FC Twente en Heracles Almelo.

Dat werd steeds duidelijker vanaf de tweede helft van de jaren zestig toen Ajax zijn eerste internationale successen boekte, van de Mistwedstrijd tegen Liverpool in 1966 tot en met de drie opeenvolgende gewonnen finales vanaf 1971. In het seizoen 1971-1972 werd het even heel spannend, want zowel Ajax als Feyenoord speelde toen in de Europa Cup 1 - Feyenoord als de landskampioen van 1971 en Ajax als de houder van de Cup van 1971. Beide clubs bereikten de laatste acht en zo werd de kans steeds groter dat ze via de loting aan elkaar gekoppeld zouden worden en dat de nationale rivaliteit tussen Amsterdam en Rotterdam op internationaal niveau uitgevochten moest worden.

Ed van Opzeeland schreef in zijn boek *25 Jaar Europa Cup 1* over deze loting: 'Op woensdag 12 januari 1972 werd Nederland, door puur toeval, behoed voor een burgeroorlog. De kans dat het land door een dergelijke catastrofe zou worden getroffen was 1 op 7. 's Middags, 33 minuten over twaalf, zelfs 1 op 5. Duizenden Nederlanders, via een extra NOS-uitzending getuige van dit angstaanjagende onheil, hielden de adem in. Op het Amsterdamse Rokin verliet de trambestuurder van lijn 25, onder protest van zijn passagiers, zijn voertuig om mee te luisteren naar een transistor.' De Zwitserse atlete Meta Antenen pakte de acht kokertjes uit de bak. De derde die ze pakte was van Feyenoord. Er waren toen dus nog vijf teams over, waarmee er een kans van twintig procent was dat de gevreesde ontmoeting zou plaatsvinden. Van Opzeeland: 'In theater Bellevue, van waaruit de NOS de televisie-uitzending verzorgde en Ajax- en Feyenoord-prominenten commentaar op de loting zouden geven, kon men een donsveertje - zou het er geweest zijn - horen vallen. En zag Jaap van Praag, ondanks veertien dagen wintersport, nog witter dan Feyenoord-manager Guus Brox. Het werd Benfica. Nederland herademde.'¹⁵

De Portugese club schakelde daarna Feyenoord uit, waarmee een directe confrontatie met Ajax in de Europa Cup definitief was voorkomen - en zo misschien ook een voetbalburgeroorlog. Tien jaar geleden, niet geheel overtuigd van de ernst van de zaak, belde ik Van Opzeeland op, om hem er nog eens over door te zagen. 'Was het echt zo erg, Ed?' Van Opzeeland zuchtte heel diep: 'Het was echt heel erg, Jurryt.'

In 1974 waren deze helden van Amsterdam en Rotterdam er juist weer gezamenlijk voor verantwoordelijk dat het Nederlands elftal wereldberoemd zou worden tijdens het WK voetbal in West-Duitsland. Jammer van die finale, maar zelfs daarvoor was een huldiging waarbij de spelers in een polonaise met de minister-president door de tuin van het Catshuis dansten.

In diezelfde tijd dat Nederland zich ontpopte als voetbalwereldmacht werd de Coolsingel dus ook de exclusieve plek voor de huldigungen van Feyenoord. De club zelf moest daar overigens nog wel aan wennen, bleek in 1974 na het winnen van de landstitel. Feyenoord-trainer Wiel Coerver keek vanaf het balkon van het stadhuis in ieder geval wat verbaasd rond: 'Na alle successen van de vorige jaren had ik gedacht dat de Rotterdammers voor dit kampioenschap niet zo warm meer zouden lopen, maar daarin heb ik me lelijk vergist.'¹⁶ Vanaf toen was het echter voor altijd duidelijk: wie aan huldigungen van Feyenoord dacht, zag de Coolsingel voor zich.

Helaas kwam daar nog in hetzelfde decennium een nieuwe dimensie bij: geweld. Na de bekerzege van Feyenoord in 1980 bijvoorbeeld was er geen onthaal gepland op de Coolsingel – nota bene na een gewonnen finale tegen Ajax. Enkele supporters namen toch plaats bij het stadhuis, verveelden zich en maakten wat kapot. 'De rust keerde volgens de politie na hun afreizen weer terug,'¹⁷ zo schreef *De Volkskrant* een dag later.

In een rap tempo escaleerde deze toestand, bleek in 1984 toen Feyenoord met Johan Crujff de landstitel vierde na een zege in Tilburg op Willem II. 'Zo, dus dit is nou de Coolsingel?' zei de Amsterdammer gevat tegen de 30.000 uitzinnige supporters, dat meteen ook het grappigste moment van de dag was. Feestvierende Feyenoord-supporters hadden ondertussen de trein van Tilburg naar Rotterdam vakkundig gesloopt, drie gloednieuwe Sprinter-treinstellen. De schade was ruim 150.000 gulden, vooral door het intrappen van de plafonds, op een manier zoals de NS nog nooit had gezien, zo stamelde een woordvoerder. 'Dat hebben ze alleen maar kunnen doen door op de bagagerekken te gaan liggen en met hun voeten de plafonds in te rammen, waarna hun maten de resten naar beneden trokken.'¹⁸ Ook in Tilburg zelf was gevochten, geplunderd en vernield, net als op het station in Eindhoven waar verdwaalde Feyenoord-supporters tussen de aanhangers van Den Bosch terecht waren gekomen. Het was één groot slagveld, precies zoals het Nederlandse voetbal in die tijd met zijn slechte en verouderde stadions.

Ook in de jaren negentig waren er veel problemen op de Coolsingel, zoals in 1991 en 1992 met de KNVB-beker. Het eerste jaar was nog gezellig met 30.000 mensen die zagen dat de spelers champagne over de hoofden van de supporters spotten. Een jaar later was het aantal mensen dat naar de Coolsingel kwam verdubbeld, waar volkomen onverwacht ruim 300 jongeren besloten om de stad eens te plunderen. Ruim vier uur lang gooiden ze stenen naar bussen en bekogelden ze politieagenten, die in een gruwelijke minderheid waren. Niemand had deze geweldsexplosie voorzien.

Het Parool schreef daarom een bitter commentaar:

Nu is wangedrag van voetbalsupporters langzamerhand geen bijzonderheid meer, maar eerder regel. Als het beperkt blijft tot een verbouwde bus, wat vechtpartijen en verbale onsmakelijkheden, wordt zelfs gesproken van een rustig verlopen wedstrijd. Doorgaans richt deze agressie zich louter op de tegenstander. In Rotterdam was daar geen sprake meer van; daar ging het om relschoppen zonder meer. Daarop bleek de politie niet voorbereid. Er is wel een aantal arrestaties verricht, maar het is duidelijk dat een politie-eenheid van ruim honderd man weinig kan uitrichten tegen een veelvoud aan doorgeslagen vandalen. Dat is de les van Rotterdam: het is kennelijk onvermijdelijk dat waar voetbalsupporters zich in groten getale verzamelen, de politie voorbereid moet zijn op relzoekers en zinloze vernielingen.¹⁹

En inderdaad was dat in de jaren erna opnieuw te zien, maar waar de Rotterdamse middenstand het de politie in 1992 nog kon vergeven, was dat een jaar later heel anders. In 1993 won Feyenoord de eerste landstitel in negen jaar, dat werd gevierd met een schadepost van een half miljoen gulden, zo zeiden de winkeliers na afloop. Die werden nog bozer toen ze daarna het persbericht van de gemeente Rotterdam lazen met de ronkende kop ‘Huldiging Feyenoord goed verlopen’. Het absolute dieptepunt was in 1999 na de landstitel van Feyenoord. Politieagenten trokken hun wapen uit zelfverdediging, zoals de volgende dag op foto’s in alle kranten was te zien.

De angst voor herhaling was daarom in 2017 groot toen er eindelijk weer een kampioensfeest in Rotterdam was. Toch werd het één groot feest, dat in een tijd van driehoeksoverleggen en dranghekken in driehoeksopstelling. Eén ding zal in ieder geval nooit meer gebeuren tijdens een volgende huldiging van Feyenoord: een rondrit door de stad, zoals oorspronkelijk de traditie was. Want dat is het grootste verschil tussen ordehandhaving in 1924 en 2017: nu wordt alles op één plek geconcentreerd om het overzicht te houden.

Sport, Nederland en Oranje

Behalve huldigingen zijn er overigens nog meer manieren om de Sport-Olympus van Nederland te bereiken. Zo krijgen steeds meer sporters een koninklijke onderscheiding, net als Gullit dertig jaar geleden als aanvoerder van Oranje. Sportpionier Pim Mulier was in 1910 de eerste uit de Nederlandse sportwereld met een koninklijke onderscheiding, in de jaren dat alleen sportbestuurders zo’n eerbetoon konden krijgen. Sport was een eeuw geleden nog een jong maatschappelijk verschijnsel, iets wat in bestuurlijke kringen

nog amper werd waargenomen. Lintjes waren nog voor generaals. Pas in 1949 was Fanny Blankers-Koen de eerste actieve sporter met een dergelijk eerbetoon. 'In háár werd de sport geëerd', aldus *Het Vrije Volk*.²⁰

Tot diep in de jaren tachtig was het nog steeds geen vanzelfsprekendheid dat een succesvolle sporter een onderscheiding kreeg. Joop Zoetemelk bijvoorbeeld, olympisch kampioen in 1968 en winnaar van de Tour de France in 1980, ontving pas in 1983 een koninklijke onderscheiding. En bij een teamsport was de aanvoerder lange tijd de enige met een lintje, zoals Gullit in 1988 en Johan Crujff na het WK voetbal van 1974. Marco van Basten en Willem van Hanegem moesten het doen met een stevig handdruk.

Waar Zoetemelk vijftien jaar moest wachten, en Van Basten en Van Hanegem nog steeds, worden de olympische en paralympische kampioenen van onze tijd nog dezelfde maand ontvangen door de koning en premier. Het is daarbij heel opvallend dat sporters ná 1998 veel sneller worden onderscheiden dan in de jaren daarvoor - precies het jaar waarin prins Willem-Alexander plaatsnam in het Internationaal Olympisch Comité. Uit mijn tellingen blijkt dat er sinds die IOC-benoeming bijna 200 sporters een koninklijke onderscheiding hebben ontvangen. Dat is meer dan de helft van alle gevallen sinds 1910! Dat tegenwoordig álle spelers van een winnend team worden gedecoreerd, en niet meer alleen de aanvoerder, heeft daar zeker toe bijgedragen. De conclusie dringt zich daarom op dat sport onder Willem-Alexander een nationale zaak is geworden: Sport, Nederland en Oranje.

De heldenverering in Nederland draait zo meer en meer om onze beste sporters. We hebben heldenhonger, elke dag meer. Het wordt hoog tijd dat onze Sport-Olympus gaat uitbreiden, want anders wordt het er echt onleefbaar.

Appendix: Iconische huldigingen en kampioensfeesten

1892, Amsterdam: Janus Ooms na de Henley Regatta

1893, Haarlem: Jaap Eden na het WK allroundschaatsen

1912, Amsterdam: Nederlands elftal na bronzen medaille op de Olympische Spelen

1921, Den Haag: Piet Moeskops na zijn wereldtitel baanrennen

1935, Amsterdam: Max Euwe wordt wereldkampioen schaken

1936, van de Duitse grens tot Rotterdam: de Nederlandse zwemvrouwen na de Olympische Spelen in Berlijn

1944, Amsterdam: de voetballers van De Volewijckers na het winnen van de landstitel
1948, Amsterdam: Fanny Blankers-Koen na de Olympische Spelen in Londen
1952, Geleen: Jan Nolten na het winnen van een etappe in de Tour de France als eerste Limburger ooit
1961, Breukelen: Henk van der Grift na het WK allroundschaatsen
1961, Utrecht: Anton Geesink na het winnen van de wereldtitel judo
1966, Deventer: Ard Schenk en Kees Verkerk na het EK allroundschaatsen
1968, Amsterdam: Carry Geijssen na de Olympische Winterspelen in Grenoble
1969, Parijs: Ajax na de beslissingswedstrijd tegen Benfica
1970, Rotterdam: Feyenoord na de Europa Cup 1-finale
1980, Parijs: Joop Zoetemelk na zijn eindzege in de Tour de France
1988, Amsterdam: Nederlands elftal na het EK voetbal
1999, Rotterdam: rellen na de landstitel van Feyenoord
2011, Amsterdam: rellen na de landstitel van Ajax
2017, Rotterdam: de landstitel van Feyenoord
2017, Utrecht: het Nederlands vrouwenelftal na het EK

Noten

1. “Een Triomftocht”, *De Tijd: godsdienstig-staatkundig dagblad*, 14 juli, 1892.
2. Ibidem.
3. Pistache, “Een beroemd roeier: Janus Ooms”, *De Courant: Het nieuws van den dag*, 21 juli, 1942.
4. “Een Triomftocht.”
5. “Allerlei.”, *De Maasbode*, 14 juli, 1892.
6. “Honderdduizenden de snelweg op voor Michels-brigade. Dolle rit naar hoofdstad.”, *De Telegraaf*, 27 juni, 1988.
7. Marcel Goedhart, “Andere Tijden Sport: EK 1988 – De Zegetocht”, *VPRO*, 11 mei, 2008, video.
8. “De voetbalwedstrijd België-Nederland uitgesteld.”, *Nieuwsblad van Friesland: Hepkema’s Courant*, 22 maart, 1929,
9. “De intocht van Carpentier.”, *Voorwaarts: sociaal-democratisch dagblad*, 10 januari, 1921.
10. “Feijenoord kampioen van Nederland.”, *Nieuwsblad van het Noorden*, 10 juni, 1924
11. “Feijenoord-Be Quick 3-1.”, *Nieuwsblad van het Noorden*, 10 juni, 1924.
12. “Feijenoord eerste klas kampioen. De Voorwaarts-huldiging een triomftocht. Heel Rotterdam op de been.”, *Voorwaarts: sociaal-democratisch dagblad*, 7 april, 1924.

Van de Vooren

13. Jurryt van de Vooren, *Bosatlas van het Nederlandse voetbal* (Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V., 2017), 5.
14. "Uit Journaal", *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 17 mei, 1990.
15. Ed van Opzeeland & Dik Bruynesteyn, *25 jaar Europa Cup 1* (Utrecht/Antwerpen: Spectrum, 1980), 139.
16. Dick van den Polder, "Hossen, juichen, zingen.", *Het Parool*, 6 mei, 1974.
17. Ben De Graaf, "Tackle-terreur in Kuip.", *De Volkskrant*, 19 mei, 1980.
18. "Aanhang Feyenoord sloopt trein.", *NRC Handelsblad*, 7 mei, 1984.
19. "Voetbalfeest", *Het Parool*, 11 mei, 1992.
20. "Koningin riddert Fanny Blankers op de Olympische Dag. Verdiensten van de Nederlandse amateur-sport erkend. B-elftal wint gemakkelijk van zwakke Zwitsers.", *Het Vrije Volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 27 juni, 1949.